

מדינת ישראל
משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה
מחלקת המחקר

כ' טבת תשע"ט
23/12/2018

מחקר משווה- הליך מינוי אפוטרופוסים לבגירים

לבקשת הצוות הבין-משרדי לתחום האפוטרופוסות וחלופות להגנה על בגירים, ביצעה מחלקת המחקר באגף תכנון מדיניות ואסטרטגיה סקירה משווה של מנגנוני האפוטרופוסות על בגירים הקיימים במדינות שונות.

מסמך זה מתבסס בחלקו ומרחיב סקירה שערכה בנושא עו"ס ועו"ד אפרת רייך, מרכזת הצוות הבין-משרדי.

המסמך מחולק על פי הארצות שנסקרו: סקוטלנד, אנגליה ווילס, אוסטרליה, ארה"ב, קנדה, גרמניה, צ'כיה, הולנד, וניו זילנד, ועבור כל מדינה נערכה סקירה כללית בתחום. בנוסף, בסד הזמנים הנתון בוצעה גם סקירה ממוקדת בחלק מהמדינות בנושאים "חידושי חקיקה", "זהות כותב התסקיר או חוות הדעת", ו-"שמיעה וייצוג האדם בהליך המינוי". במידה ויידרש, תורחב הסקירה של חלקים אלו לשאר המדינות הכלולות במחקר.

סקוטלנד

תחום האפוטרופוסות בסקוטלנד מוסדר באמצעות חוק **בגירים חסרי כשירות** (Adults with Incapacity (Scotland) Act 2000) שחוקק בשנת 2000 ותוקן בשנים 2007 ו-2008.¹ על-פי החוק, מינוי אפוטרופוס לאדם שמלאו לו 16 שנים ייעשה על-ידי פנייה לבתי-המשפט האזרחיים המקומיים - Sheriff Courts. הגשת בקשה למינוי אפוטרופוס יכולה להיעשות בידי בן-זוג, קרוב משפחה, חבר, איש מקצוע (כגון עורך-דין או רואה-חשבון) או הרשות המקומית.²

האפוטרופוס מכונה **Guardian** וכינוי זה ניתן הן לאפוטרופוס לתחומי הרכוש והפיננסים והן לאפוטרופוס לענייני הרווחה והבריאות. סמכויותיו של האפוטרופוס, קרי השאלה אם יוסמך להחליט בנושאי רכוש ופיננסים או בנושאי בריאות ורווחה או בשני הנושאים גם יחד, נקבעות בידי בית-המשפט ומוגדרות בצו ההחלטה על המינוי. האפוטרופוס רשאי להחליט החלטות עבור האדם שלו מונה אפוטרופוס רק בתחומים שהגדיר בית-המשפט. על-פי רוב, אפוטרופוס ימונה לתקופה של עד שלוש שנים, אולם במקרים מסוימים המוגדרים בחוק, המינוי לא יוגבל בזמן.³

¹ http://www.legislation.gov.uk/asp/2000/4/pdfs/asp_200000004_en.pdf

² <http://www.publicguardian-scotland.gov.uk/Error.aspx?errorpath=/docs/Guardianship.pdf>

³ <http://www.gov.scot/Resource/Doc/316508/0100769.pdf>

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

כמו כן, קיימת האפשרות להשתמש בשירותיהם של עובדים סוציאליים מקומיים כדי שיסייעו בהערכת מצבו של אדם אשר נחשד שכשירותו נפגעה כתוצאה מבעיה פיזית או נפשית.

אפטרופוס יהיה בדרך כלל קרוב משפחה או קרוב אחר של האדם או איש מקצוע (עורך-דין או רואה-חשבון) ששירותיו נשכרו לעניין זה, אולם כאשר לאדם אין קרוב משפחה או קרוב אחר שיכול או מוכן למלא תפקיד זה ימונה ראש מחלקת הרווחה ברשות המקומית לאפטרופוס של האדם והוא מורשה להאציל סמכות זו לאחד מעובדיו. עובד הרשות המקומית יהיה אפטרופוס לענייני בריאות ורווחה, ואם יש צורך באפטרופוס לענייני רכוש וכספים על-פי רוב הרשות המקומית תמנה לשם כך עורך-דין.⁴

בחוק קיים הסדר חשוב נוסף, המכונה **מינוי התערבות** (intervention order). מינוי התערבות הוא החלטה של בית-משפט להעניק לאדם מסוים את הסמכות להחליט החלטה ספציפית או לנקוט פעולה מסוימת וחד-פעמית בשם אדם אחר, כגון מכירת ביתו של האדם או חתימה בשמו על מסמכים משפטיים מסוימים או מתן הסכמה לטיפול רפואי מסוים. צעד זה ננקט אם סבר בית-המשפט כי אין צורך באפטרופוס קבוע אלא בייצוג חד-פעמי.⁵

אנגליה ווילס

באוקטובר 2007 נכנס לתוקפו חוק הכשרות הנפשית (The Mental Capacity Act 2005) המסדיר את תחום האפטרופוסות באנגליה ובוויילס.⁶ חוק זה שינה את מעמדו של בית-המשפט להגנה ועיגן את מעמדו כבית-משפט מיוחד הפועל מכוח הוראות חוק הכשרות הנפשית ומוסמך להכריע בעניינם של אנשים שמונה להם אפטרופוס בתחומי הרכוש והפיננסים ובתחומי הבריאות והרווחה.

בית-המשפט להגנה (The Court Of Protection) הוא בית-משפט מיוחד, הפועל מכוח הוראות חוק הכשרות הנפשית ומוסמך להכריע בעניינם של אנשים שלהם מונה אפטרופוס בתחומי הרכוש והפיננסים ובתחומי הבריאות והרווחה.⁷ בית-המשפט להגנה מוסמך לדון בעניינם של בני 16 ומעלה, למעט חריגים בודדים, ובתחום סמכותו יש לו מעמד זהה לזה של בית-המשפט העליון.⁸

על-פי חוק הכשרות הנפשית, בית-המשפט להגנה מוסמך למנות לאדם אפטרופוס כדי שזה יחליט החלטות בעניינו. עם כניסת חוק הכשרות הנפשית לתוקף, אפטרופוס שמונה בידי בית-המשפט

⁴ The Scottish Government, [Guardianship and Intervention Orders – making an application](http://www.publicguardian-scotland.gov.uk/intervention-orders), 2010.

⁵ <http://www.publicguardian-scotland.gov.uk/intervention-orders>

⁶ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents>

⁷ <https://www.gov.uk/courts-tribunals/court-of-protection>

⁸ <https://www.gov.uk/guidance/panel-deputies-list-of-court-approved-professionals>

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

מחלקת המחקר

כ' טבת תשע"ט

23/12/2018

להגנה מכונה Deputy, כלומר נציג של בית-המשפט, ובית-המשפט רשאי למנות **אפוטרופוס לענייני רכוש ופיננסים או אפוטרופוס לענייני רווחה אישיים**.⁹ הזרוע הביצועית ליישום החלטות בית-המשפט להגנה וכן לפיקוח על פעולות האפוטרופוסים היא משרד האפוטרופוס הציבורי (The Office of the Public Guardian) ובראשו מכהן האפוטרופוס הציבורי, אשר פועל תחת משרד המשפטים.

בהחלטת בית-המשפט בדבר מינוי אפוטרופוס מפורטות סמכויות האפוטרופוס וקבועות הוראות נוספות. יש לציין כי בעניינים הנוגעים לבריאות והרווחה של אדם שלו מונה אפוטרופוס, בית-המשפט נוטה להכריע בעצמו. רק במקרים שבהם יש לדעת בית-המשפט צורך לקבל החלטות שוטפות הנוגעות לפעולות רפואיות הכרחיות שלא ניתן לבצען ללא החלטת בית-משפט, או שביית-המשפט סבור כי יש מקום למנות אפוטרופוס לקבל החלטות בעניינים אלה, ימונה לאדם אפוטרופוס לענייני רווחה ובריאות, תוך מתן הוראות ברורות בדבר סמכויותיו ותקופת האפוטרופסות.¹⁰ בהליך קבלת ההחלטה בעניין מינוי האפוטרופוס עשויים להיות מעורבים **מספר גורמים** שיביעו דעתם: בני המשפחה, עובד סוציאלי מטעם הרשות המקומית, ובמקרים בהם ישנה פגיעה בריאותית משמעותית נדרשת ההסתמכות על חוות דעתם של מומחים הממונים מטעם בית המשפט שמעריכים את מצבו של האדם.¹¹

על-פי רוב, לתפקיד האפוטרופוס ימונה בן משפחה או קרוב אחר של האדם אולם אם האדם הוא בעל רכוש ונכסים ואין לו בן משפחה או קרוב המסוגל או מעוניין לקבל עליו תפקיד זה או אם יש סכסוך במשפחה ימנה לו בית-המשפט אפוטרופוס מתוך רשימה מאושרת של אפוטרופוסים מקצועיים (בעיקר עורכי-דין) שנבחרו בקפידה בידי האפוטרופוס הציבורי ושמותיהם פורסמו ברבים.¹²

א. חידושי חקיקה

אספקת שירותים דיגיטליים

בשנת 2012 השיקו הממשלה ומשרד המשפטים תכניות אסטרטגיות הכוללות מעבר משמעותי לשירותים מקוונים. כחלק ממהלך זה נכלל גם משרד האפוטרופוס הכללי על מאפייניו היחודיים. ראשית הושקה בחודש מאי 2013 האפשרות להגיש בקשת ייפוי כוח מתמשך באינטרנט. לאחר מכן הושקו מספר שירותים נוספים שנבנו באופן נקודתי לאחר מיפוי צרכים אצל המשתמשים בשירות:

⁹ <https://www.gov.uk/become-deputy>

¹⁰ http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_England_and_Wales.pdf

¹¹ שם.

¹² <https://www.gov.uk/guidance/panel-deputies-list-of-court-approved-professionals>

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

מערכת הזנת נתונים חדשה לשימוש עובדי המערך, וממשק המאפשר העלאת מסמכים מקוונים. כל השירותים הללו עוזרים לה לעבוד ביעילות רבה יותר ולשרת את לקוחותיה בצורה טובה יותר.¹³

אוסטרליה

ניו סאות' וילס

תחום האפוטרופסות בניו סאות' וילס מוסדר על-פי **חוק האפוטרופסות שחוקק בשנת 1987** (Guardianship Act 1987) ועל יישומו מופקד **המשרד לשירותים אנושיים**.¹⁴

בינואר 2014 הוקם הטריבוניל האזרחי-מנהלי החדש של ניו סאות' וילס,¹⁵ כך שכעת מרוכזים השירותים המשפטיים במגוון תחומים אזרחיים תחת קורת גג אחת. בין המחלקות העיקריות הפועלות במסגרת בית דין זה מצויה מחלקת האפוטרופסות.¹⁶

תפקידה של **המחלקה לאפוטרופסות** (Guardianship Division) בטריבוניל האזרחי-מנהלי היא הגוף שבסמכותו להחליט על מינוי אפוטרופוסים בתחומי הרכוש והפיננסים ובתחומי הרווחה והבריאות עבור בגירים בגילאי 16 ומעלה. תפקידה למנות אפוטרופוסים לענייני גוף, רכוש, החלטות נקודתיות, נאמנים פיננסיים וכן לדון בבקשות ייפוי כוח מתמשך ובמתן אישורים לביצוע הליכים רפואיים יחודיים ומשמעותיים.¹⁷

כל מי שיש לו דאגה אמיתית לרווחתו של אדם שאינו מסוגל לקבל את החלטותיו שלו, רשאי לפנות אל אגף האפוטרופסות של הטריבוניל. בדרך כלל תמנה המחלקה בן משפחה או קרוב אחר לאפוטרופוס לענייני בריאות ורווחה עבור האדם, אולם אם אין קרוב שיכול או מעוניין לקבל עליו תפקיד זה הטריבוניל ממנה את **האפוטרופוס הציבורי** לאפוטרופוס עבור האדם. האפוטרופוס הציבורי הוא אגף במשרד היועץ המשפטי לממשלה והוא גורם עצמאי ונפרד מהטריבוניל.¹⁸

טרם הדיון במינוי נעשה מאמץ מצד הטריבוניל לערב את האדם ככל האפשר בהליך קדם המשפט, ולשם כך נשלחים אנשי מקצוע להסביר לאדם את ההליך שבפניו הוא עומד וכן יבקשו **לשמוע את דעתו** בנוגע להליך ולמינוי.¹⁹

¹³ https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=343901

¹⁴ http://www8.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdb/au/legis/nsw/consol_act/ga1987136

¹⁵ http://www.ncat.nsw.gov.au/Pages/about_us/about_us.aspx

¹⁶ שם.

¹⁷ הלכה למעשה, ובעזרת הוראות מעבר, מתפקדת המחלקה באופן זהה לאופן שבו פעל הטריבוניל לאפוטרופסות טרם השינוי המבני.

¹⁸ <http://www.publicguardian.justice.nsw.gov.au>

¹⁹ http://www.ncat.nsw.gov.au/Documents/gd_factsheet_role_of_the_guardianship_division.pdf

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

החלטות המחלקה מתקבלות בהרכבים של שלושה חברים המתמחים בטיפול בבגירים עם מוגבלויות: בכל הרכב מכהנים עורך-דין שיש לו שבע שנות ניסיון לפחות במקצועו, רופא או פסיכולוג או עובד סוציאלי שיש לו ניסיון בטיפול באנשים עם מוגבלות ונציג ציבור שיש לו ידע, לפעמים אישי או משפחתי, על מוגבלויות שונות. **המחלקה יכולה למנות לאדם אפוטרופוס אחד או כמה אפוטרופוסים** ולהגדיר בכתב המינוי הניתן על-ידו את סמכויותיו של כל אפוטרופוס. הפיקוח על האפוטרופוסים נעשה בידי הטריבונל עצמו. **אפוטרופוס בתחומי הבריאות והרווחה מכונה Guardian** תפקידו להחליט החלטות באשר לאורח חייו של האדם. המחלקה מוסמכת גם למנות לאדם **אפוטרופוס בתחומי הרכוש והפיננסים**, אולם גורם זה **מכונה מנהל כספים (Financial Manager)** ולא אפוטרופוס.²⁰

כתב מינוי לאפוטרופוס הוא מוגבל בזמן, בדרך כלל לשנה אחת, אולם במקרים חריגים הוא ניתן לשלוש עד חמש שנים.²¹ לפני פקיעת תוקפו של כתב המינוי, המחלקה תערוך עיון מחדש בתיק, ובמסגרתו אף מתקיים דיון בנוכחות האפוטרופוס, האדם, בני משפחה וגורמי רווחה ובריאות, ונבחן הצורך בהמשך כהונתו של האפוטרופוס, פעילותו בתקופה זו והשינויים שחלו בצרכיו של האדם. יש לציין כי הדיון בענייניו של האדם חייב להתקיים על פי רוב בנוכחותו.²² לפני הדיון, האפוטרופוס נדרש להעביר למחלקה דוח ובו פירוט של כל החלטותיו בתקופה שבה שימש בתפקידו זה. כמו כן, הוא מתבקש להציג אסמכתאות לפעילותו בפני הטריבונל לקראת הדיון. בתום הדיון הטריבונל מחליט על המשך המינוי, תנאיו ותקופתו, ומעניק כתב מינוי חדש.²³

א. חידושי חקיקה

תקנות האפוטרופסות החדשות

בשנת 2016 תוקנו תקנות האפוטרופסות החדשות בניו סאות' וילס,²⁴ שמטרתן היא לעצב מחדש, בשינויים קלים, את תקנות האפוטרופסות משנת 2010 הפורטות את חוק האפוטרופוס המקורי מ-1987.

²⁰

http://www.ncat.nsw.gov.au/Documents/speeches_and_presentations/20170218_paper_schyvens_keynote_speech_hong_kong_conferences.pdf

²¹ Guardianship Act, s 18(1)(a).

²² שם.

²³ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, סוגיות במינוי אפוטרופוס לבגיר-סקירה משווה, עמ' 13-14 (2011).

²⁴ <https://www.legislation.nsw.gov.au/regulations/2016-556.pdf>

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

שינוי מרכזי ראשון שבוצע הוא האפשרות לשמר את מינוי האפוטרופוס המתמשך גם באם האדם מעתיק את מקום מגוריו למדינה אחרת בתוך יבשת אוסטרליה, וגם אם האפוטרופוס הממונה עצמו מבצע מעבר דומה כך שהמינוי וההוראות החוק יחולו עליהם גם מחוץ לניו סאות' ווילס.²⁵

בנוסף, שונו הסעיפים המרכזיים העוסקים במתן הסכמה לקבלת טיפול רפואי מיוחד בשם אנשים שאינם מסוגלים להסכים לכך בעצמם. התיקון מדגיש ביתר שאת את ההבדל בין טיפולים משמעותיים לטיפוליים מינוריים, וכן עומדים על ההבדל בין המקרים הרפואיים בהם נדרשת הסכמה בכתב או מספיקה הסכמה בעל-פה מצד האדם או מצד האפוטרופוס כדי לבצע את הטיפול.²⁶

פרויקט האפוטרופוסות והבריאות

פרויקט האפוטרופוסות והבריאות הושק במדינת ניו סאות' ווילס בתחילת שנת 2017. הפרויקט הוא תולדה של שיתוף פעולה בין משרד הבריאות, משרד האפוטרופוס הציבורי, מחלקת האפוטרופוסות בטריונל האזורי, ומשרד ראש הממשלה, ומטרתו היא להקטין את משך האשפוז בבית החולים עבור חולים הממתינים לדיוני אפוטרופוסות או מחכים להחלטת האפוטרופוסים בנוגע לשחרורם מבית החולים.²⁷

מבחינה היסטורית, חולים שממתינים לדיון בענייני אפוטרופוסות במחלקת האפוטרופוסות של הטריונל סובלים מהמתנה ארוכה וכן מחויבים בעלויות גבוהות ומשמעותיות מאחר שעליהם להישאר באשפוז בזמן ההמתנה לדיון או להחלטה בעניינים, כאשר הם מוגדרים כחסרי יכולת לקבל החלטות מודעות בנוגע לחיי היומיום שלהם, ובין השאר בנוגע לענייניהם הבריאותיים.²⁸

השלב הראשון בפרויקט נועד לחזק את הקשרים והשותפות בין הטריונל לבין המוסדות הממשלתיים הרלוונטיים, בין השאר באמצעות העברת מידע, על מנת לשפר את זמן ההמתנה לדיונים ומתן ההחלטות. נכון לחודש אוקטובר 2017 הצליח הפרויקט לצמצם בהצלחה את משך האשפוז הממוצע עבור מי שממתינים למינוי אפוטרופוסות בשני שלישים, מ-83 ל-27 ימים ממועד הגשת הבקשה למינוי.²⁹

ויקטוריה

²⁵ <http://www.justice.nsw.gov.au/justicepolicy/Documents/guardianship-regulation-2016/guardianship-regulation-2016-easy-read-guide.pdf>

²⁶ שם, בעמ' 16-17.

²⁷ <http://www.health.nsw.gov.au/wohp/Pages/aged-care.aspx>

²⁸ שם.

²⁹ NSW Trustee & Guardian Annual Report 2016-2017 Incorporating the Public Guardian reporting requirements, page 54.

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

תחום האפוטרופסות בוויקטוריה מוסדר **בחוק האפוטרופסות והמינהל, 1986** (Guardianship And Administration Act 1986) ועוסק במינוי אפוטרופוס לאדם שמלאו לו 18 שנים (בגיר). החוק קובע כי הערכאה המוסמכת להחליט החלטות בתחום האפוטרופסות במדינה היא **הטריבונל האזרחי והמינהלי של ויקטוריה**.³⁰

במדינה קיימים שני תהליכים אשר עשויים להביא למצב של מינוי אפוטרופוס: מינוי על ידי **פסיקה של בית משפט** בעקבות הכרזתו על אי-כשירות משפטית של אדם, אשר בדרך כלל תוביל למינוי אפוטרופוס על גוף או רכוש או על שניהם, ולרוב יבחר בן משפחה או קרוב אחר לביצוע התפקיד. לחילופין, עשוי מבוגר להיות מוכרז כלא כשיר מנטלית או פיזית על ידי **ועדה מקצועית-מחוזית** של בריאות הנפש או בשל קבלת אחוזי נכות רשמית מן המדינה, ולאחריהם יתמנה בדרך כלל נאמן או אפוטרופוס על עניינו של הבגיר.³¹

על-פי החוק, **אפשר למנות לאדם שמלאו לו 18 שנים אפוטרופוס** המוסמך להחליט החלטות רק בנושאי אורח חיים, מקום מגורים, בריאות ורווחה, בהתאם לקביעות הטריבונל כפי שהוצגו בכתב המינוי.³² מגיש הבקשה יכול להיות בן משפחה או עובד סוציאלי מטעם הרשות המקומית בה מתגורר האדם. כתב המינוי ניתן לשלוש שנים לכל היותר, ולפני פקיעת תוקף המינוי הטריבונל בוחן מחדש את המינוי. הטריבונל גם יכול למנות לאדם **אדמיניסטרטור** שתפקידו להחליט החלטות בתחום הרכוש והפיננסים, וגם במקרה זה המינוי ניתן לשלוש שנים לכל היותר.³³ בעת קבלת ההחלטה בעניינו של האדם, הוא **משתתף בדיון** הטריבונל בעניינו ונשאל לדעתו כחלק מההליך הפרוצדורלי.³⁴

הטריבונל יכול למנות לאפוטרופוס פרטי בן משפחה או קרוב אחר של האדם היכול ומעוניין לשמש בתפקיד זה, ואם לא נמצא אדם שיקבל עליו תפקיד זה אפשר למנות את **האפוטרופוס הציבורי** שהנו גוף סטטוטורי בלתי תלוי שהוקם לעניין זה. האפוטרופוס הציבורי לא רק משמש אפוטרופוס לאנשים אלא גם פועל כגורם מסייע ומלווה לאפוטרופוסים פרטיים שהטריבונל ממנה ואף מופקד על ביצוע החקירות הדרושות לטריבונל לשם קבלת החלטותיו.³⁵ עם זאת, אין האפוטרופוס מבצע תפקיד זה באופן ישיר, והאפוטרופוס הציבורי האציל סמכות זו על-פי החוק לקבוצה של מתנדבים

³⁰ [/http://www6.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdb/au/legis/vic/consol_act/gaaa1986304](http://www6.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdb/au/legis/vic/consol_act/gaaa1986304)

³¹ <https://news.gov.bc.ca/stories/new-rules-enhance-rights-of-vulnerable-adults>

³² Guardianship And Administration Act 1986 - Sect 19

³³ שם, בסעיף 22.

³⁴ <https://www.legalaid.vic.gov.au/find-legal-answers/guardianship-and-administration-orders/going-to-vcat>

³⁵ Guardianship And Administration Act 1986 - Sect 14-15.

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

שנבחרה, הודרכה, מלווה ומפוקחת בידי האפוטרופוס הציבורי ומשמשת אפוטרופוס בענייני בריאות ורווחה לחסויים.

אשר לאדמיניסטרטור, לתפקיד זה ניתן למנות אדם שהוא קרוב משפחה, חבר או איש מקצוע כגון עורך-דין או רואה-חשבון וניתן גם למנות תאגיד פרטי. אם אי-אפשר למנות לאדם אחד מגורמים אלה מסיבות שונות, ימנה הטריבונל אדמיניסטרטור בלתי תלוי שייבחר על-ידו.³⁶

הפיקוח על אפוטרופוסים ואדמיניסטרטורים נעשה בידי הטריבונל עצמו. כאמור, כתב המינוי לאפוטרופוס או לאדמיניסטרטור ניתן לשלוש שנים לכל היותר, ולפני תום תקופת המינוי הוא נבחן מחדש בפני הטריבונל. נוסף על כך, על האדמיניסטרטור להגיש בכל שנה לטריבונל דוח כספי על הפעולות שביצע עבור האדם.³⁷

קווינסלנד

גם בתחום שיפוט זה קיים **טריבונל לעניינים אזרחיים ואדמיניסטרטיביים** אשר אמון על מינוי האפוטרופסות, והליך המינוי מוסדר **בחוק האפוטרופסות והאדמיניסטרציה** שחוקק בשנת 2000 (The Guardianship and Administration Act 2000).³⁸

אפוטרופוס ימונה עבור בגיר מעל גיל 18, שיכולת קבלת ההחלטות שלו נפגמה ויהיה אחראי על **ענייני האישיים** של האדם בלבד. כחלק מההחלטות בעניינים האישיים, מנוע האפוטרופוס הממונה לעסוק בענייני בריאות מיוחדים (הכוללים עיקור או תרומת רקמות) וכן בעניינים חריגים לרבות ביצוע או ביטול צוואה, הסכמה לנישואין או מסירת ילד לאימוץ.³⁹ באשר לענייני הרכוש והממון, אלו דורשים מינוי של אדמיניסטרטור, אשר תפקידו לקבל החלטות בעניינים **רכשיים וממוניים** בשמו של האדם על מנת שצרכיו ימולאו תוך שמירה על האינטרסים הכלכליים שלו.⁴⁰

ככלל, האפוטרופוס או האדמיניסטרטור ימונה על ידי הטריבונל לתקופה של כחמש שנים, אשר לאחריה עשוי המינוי להיות מחודש או מבוטל בהתאם להחלטת בית המשפט, לאור תפקודו.⁴¹ כמו

³⁶ Guardianship And Administration Act 1986 - Sect 43.

³⁷ Office of the Public Advocate, A Guide for People Appointed as Administrators under the Guardianship and Administration Act 1986, June 2009.

³⁸ <http://www.qcat.qld.gov.au/matter-types/guardianship-for-adults-matters/guardian-duties>

³⁹ <http://www.qcat.qld.gov.au/matter-types/guardianship-for-adults-matters/guardian-powers>

⁴⁰ <http://www.qcat.qld.gov.au/matter-types/administration-for-adults-matters>

⁴¹ סעיף 6 (ב) לחוק.

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

כן, הטריבונל עשוי לבצע ביקורת חד פעמית על תפקודו במהלך התקופה, במידה והדבר נצרך או במקרה ובו ישנו שינוי בנסיבות חייו של האדם אשר משפיעות על מידת כשירותו.⁴²

א. חידושי חקיקה

בשנת 2010 פרסמה **וועדת רפורמות החוק** של קווינסלנד דוח נרחב המכיל סקירה של חוקי האפוטרופסות של קווינסלנד והמלצות לשיפורם, וזאת בעקבות מספר שנים של דיונים נרחבים בנושא. בין השאר, דוח זה המליץ על תיקונים לעקרונות חוקי האפוטרופסות של קווינסלנד בכדי שיתאימו להתחייבויות הנגזרות מאמנות בינלאומיות עליהן אוסטרליה חתומה, וכן במטרה להפוך אותם לקלים יותר ליישום. בין המלצות אותן קיבלה ממשלת קווינסלנד היו: מתן הנחיות נוספות לגבי הוספת תוכן הנוגע לזכויות האדם וחירויות היסוד של המבוגרים, יצירת עיקרון חדש של 'הגברת ההשתתפות' של המבוגר בקבלת החלטות בעניינו, וכן הרחבת הגדרת ה'עניינים אישיים' עליהם אמון האפוטרופוס כך שתכלול גם התייחסות לקשר אישי והסדרת ביקורים אצל הבגיר.⁴³

מבין כל תחומי השיפוט האוסטרליים, קווינסלנד כוללת את מערכת העקרונות המקיפה ביותר בחוקי האפוטרופסות שלה, כך שחוקיה כוללים עקרונות ועקרונות זכויות אדם שאינם נמצאים בחוקי אפוטרופסות במחוזות אחרים.⁴⁴ כך, היא מדגישה את **חשיבותם של הסעיפים הבאים** בעת קבלת ההחלטות בעניינו של האדם: זכותו של הבגיר להשתתף בהחלטות המשפיעות על חייו, שמירה על זכותו של הבגיר לקבל החלטות בעצמו, כולל מתן תמיכה נדרשת וגישה למידע ועוד.⁴⁵

ארה"ב

ברמה הפדרלית קיימים שני חוקים עיקריים העוסקים בשאלת האפוטרופסות: **קודקס הירושה** **האחיד** (שנוסח על ידי המועצה הלאומית לאחידות החוק בין מדינות ארצות הברית) וכן **חוק האפוטרופסות והליכי המשמורת**.⁴⁶ נוסף על כך, בכל אחת מ-50 המדינות, וכך גם בווינגטון הברירה, קיימים חוקים או קודים אזוריים נוספים המגדירים את מוסד האפוטרופסות. בתי המשפט בעלי הסמכות השיפוטית המתאימה (בדרך כלל בתי משפט של הערכאה הראשונה, trial

⁴² <http://www.qcat.qld.gov.au/matter-types/guardianship-for-adults-matters/reviewing-the-appointed-guardian>

⁴³ General Principle 10 provides that guardians and administrators should exercise power 'in a way that is appropriate to the adult's characteristics and needs'. Arguably, this could include consideration of the adult's lifestyle and social needs by an administrator, and consideration of the adult's financial circumstances by a guardian.

⁴⁴ http://www qlrc.qld.gov.au/_data/assets/pdf_file/0003/372540/r67_vol_1.pdf בעמ' 118.

⁴⁵ http://www.carersvictoria.org.au/Assets/Files/Guardianship_FinalReport_Full%20text.pdf בעמ' 82.

⁴⁶ שם, בעמ' 83.

⁴⁶ <https://goo.gl/WBdTRv>

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

courts) רשאים למנות אפוטרופוס, הן לענייני גוף והן לענייני ממון ורכוש.⁴⁷ ההחלטה על המינוי נעשית בדרך כלל בד בבד עם קביעת אי הכשירות המשפטית של האדם בעת הדיון בבית המשפט.

חוקי האפוטרופוסות המדינתיים שונים זה מזה במידה ניכרת בשימוש במינוחים המקצועיים, בקביעות הפרוצדורליות ובאופן קביעת מידת הכשירות.⁴⁸ במהלך 20 השנים האחרונות מרבית המדינות ביצעו תיקוני חקיקה, אך יישומם בפועל אינו אחיד בין מדינה למדינה. ככל עשוי האפוטרופוס להיות ממונה על ענייני האישיים או הכלכליים של האדם.⁴⁹

המינוי יתבצע במידה ובית המשפט ימצא כי האדם הנדון אינו מסוגל לנהל חלק או את כל האספקטים של חייו האישיים או של ענייניו הכלכליים. לשם הכרעה זו, כלל המדינות משתמשות בגישה פונקציונלית ולא בגישה מבוססת-מעמד להגדרת אי היכולת או הכשירות,⁵⁰ ומבקשות לבחור באמצעי המגביל את חירותו של האדם כמה שפחות, והמבוסס על ראיות מהימנות.

בחלק מהמדינות ישנו הצורך להיעזר **בחוות דעת מקצועית** לשם הערכת מצבו של האדם, וברובן, בתי המשפט מסתמכים על תסקירים של "מבקרים" בקביעת חוסר כשירות והצורך באפוטרופוסות (ראו הסבר בפסקה הבאה). כל מינוי של אפוטרופוס עשוי להיקטע בהחלטת בית המשפט על סמך בקשת האדם או אדם אחר המעיד על פגיעה באינטרסים של האדם.⁵¹

א. כתיבת הסקירה אודות האדם

בארצות הברית, על מנת למלא תסקיר מקיף אודות האדם הפוטנציאלי, ממנה בית המשפט "מבקר" (Court visitor). המבקר הוא אדם נייטרלי שתפקידו לבצע חקירה והערכה יסודיות בענייניו של האדם וכן לספק המלצות מתאימות לצורך מינוי האפוטרופוס, והוא עשוי להיות בעל מקצוע מתחום המשפט, העבודה הסוציאלית, הרפואה או הסיעוד. מבקר בית המשפט אינו מייצג כל צד בהליך אפוטרופוסות, וממליץ בפני השופט על סוג המינוי המתאים לאדם שנדרש עבורו המינוי. כמובן, שמטרתו היא לבחור במינוי המגביל פחות, ולהתאימו לרצון האדם.⁵²

⁴⁷ http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_USA.pdf

⁴⁸ <https://ncea.acl.gov/resources/docs/archive/State-Level-Guardianship-Data-2006.pdf> בעמ' 8-9.

⁴⁹ <http://www.ncsc.org/sitecore/content/microsites/future-trends-2011/home/Special-Programs/4-3-Adult-Guardianships.aspx>

⁵⁰ גישת המעמד משווה באופן אוטומטי מאפיינים או ליקויים מסוימים שהוא מגלם עם אובדן היכולת המשפטית. הגישה הקוגניטיבית-פונקציונלית מתמקדת ביכולת קבלת ההחלטות של הפרט ביחס להחלטות ספציפיות שהוא נדרש לבצע.

⁵¹ http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_USA.pdf

⁵² <https://definitions.uslegal.com/c/court-visitor-guardianship/>

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

להלן נסקור מספר מדינות בהן קיימים הסדרים ספציפיים בעניין ביצוע סקירה על האדם:

ניו יורק

אם קבע בית המשפט כי יש צורך במינויו של אפוטרופוס, ראוי שיתאים את המינוי לצרכיו של המבקש. סדר מינויו של אפוטרופוס צריך להתוות את ההיקף המדויק של סמכותו של האפוטרופוס, שכן הוא יהיה מסמך הייחוס שישמש אותו לאורך כל מילוי תפקידו.⁵³ בית המשפט ימנה **מערך מטעמו (Court Evaluator)** שיבצע סקירה בענייניו של האדם. המערך נחשב ל"עניינים והאוזניים", של בית המשפט ותפקידו הוא לקרוא את הבקשה למינוי אפוטרופוס בעת הגשתה, לבצע ראיון עם האדם שעבורו הוגשה הבקשה ולהסביר לו מדוע בית המשפט עשוי לבקש למנות לו אפוטרופוס.⁵⁴ **נדרשת נוכחות** חובה של מי האדם העתידי בדיון למינוי אפוטרופוס וככל שאדם לא יכול להגיע לבית-המשפט, הדיון ייערך במקום אשפוז או מגוריו.⁵⁵

אלסקה

לפני עריכת הדיון בפני בית המשפט במסגרתו ימונה האפוטרופוס לגוף או לרכוש (או כללית), ימנה בית המשפט **מבקר** שיקבל את שכרו מהמדינה, ויבצע את ההערכות הנדרשות של האדם. המבקר יהיה בעל מקצוע מתחום הטיפול הרפואי, עריכת הדיון, העבודה הסוציאלית, או מגיע מתחום השיקום או בריאות הנפש, שעשוי להיות עובד בית המשפט או ממונה מטעמו ושאינו לו אינטרס או עניין פרטני בתיק. לאחר הגשת הבקשה למינוי האפוטרופוס, **יראיין** המבקר את האדם המיועד ואנשים הקרובים לו המסוגלים לעמוד את יכולותיו באופן מיטיבי. לאחר שימונה האפוטרופוס, ובמידה ואינו ממונה באופן זמני, יזמן המבקר אחת לשלוש שנים כדי לבצע ולמסור הערכה על תפקודו.⁵⁶

מינסוטה

גם כאן משתמש בית המשפט **במבקר מוסמך מטעמו**, שהינו עובד של הרשות המקומית המתמנה במטרה לבחון את הבקשה למינוי אפוטרופוס ולוידע את בית המשפט על מצבו של המבקש בפועל ועל המינוי הראוי לטיפול במצב זה. מרגע שמונה, יוצר המבקר קשר עם מגיש הבקשה ומגיע למקום מושבו על מנת לסקור את מצבו. במסגרת הביקור יכתוב המבקר דו"ח כולל הסוקר את מצבו של האדם המיועד ומספק לבית המשפט מיידע על מצבו הפיזי, יכולתו לענות על שאלות בסיסיות, דעתו על בקשת המינוי (באם לא הוגשה על ידו), וכן קובע האם ובאיזו רמה נדרש מינוי אפוטרופוס

⁵³ Guide to Adult Guardianship Article 81 Of The New York State, 38-40.

⁵⁴ <https://www.nycourts.gov/ip/gan/resources/glossary.shtml>

⁵⁵ סעיפים 81.10, 81.11 לחוקי מדינת ניו יורק – Article 81 of the Mental Hygiene Law.

⁵⁶ <http://www.courts.alaska.gov/shc/guardian-conservator/glossary.htm#visitor>

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

במקרה הפרטני. חוות דעתו של המבקר נחשבת למכריעה בהחלטת בית המשפט שתתקבל בשלב מאוחר יותר.⁵⁷

פלורידה

כל מבוגר בעל כשירות מוסמך רשאי להגיש לבית המשפט בקשה לקביעת מידת הכשירות המשפטית של אדם אחר. בעת הגשת הבקשה, ימנה בית המשפט **ועדת בדיקה רשמית המורכבת משלושה חברים**. הועדה תנהל הליך הערכה מסודר בענייניו של האדם ותדווח את ממצאיה לבית המשפט, שלאחר מכן יקיים דיון מסודר בנושא ויקבל החלטה לגבי המינוי.⁵⁸

א. חידושי חקיקה

להלן סקירה על מספר מדינות בהם הקימו תיקוני חקיקה משמעותיים בתחום בשנים האחרונות:

אילנוי- אפוטרופסות זמנית

המונח "אדם בלתי כשיר לכאורה" מתייחס לאנשים אשר אינם מסוגלים לקבל החלטות והמצויים בהליכים פרוצדורליים עד אשר ממונה להם אפוטרופוס קבוע. ככלל, לאחר מינוי של אפוטרופוס קבוע, האדם אשר נמצא תחת חסותו הופך באופן חוקי ל"אדם".⁵⁹

בשנת 2012 אושר תיקון לחוק אשר עוסק בסוגיית מינוי האפוטרופוס הזמני הממונה ל-60 יום. במסגרת תיקון זה, באם לא קבע בית המשפט מעמד של "אי-כשירות", יוכל האחרון להעניק **הארכה להשלמת הליך הבקשה לאפוטרופסות**, כל עוד הארכה זו משרתת את טובתו של האדם ובמטרה להגן עליו מפני התעללות או כל נזק אחר. אורכה של הארכה זו יכולה לעמוד על עד 120 יום מיום מינוי של האפוטרופוס הזמני. כמו כן, התיקון קובע נסיבות שבהן ניתן להעניק הארכה באם נעשתה קביעת אי-כשירות על ידי בית המשפט: בעת המתנה לדיון בערעור על פסיקת אי-כשירות, בעת המתנה למינוי אפוטרופוס מחליף כאשר האפוטרופוס המקורי התפטר מתפקידו, הפך לבלתי כשיר בעצמו או נפטר, או במקרה בו הושעו סמכויותיו על פי צו בית משפט.⁶⁰

אינדיאנה- אפוטרופסות זמנית

⁵⁷ <http://www.spencelegalservices.com/2011/02/the-role-of-the-court-visitor-in-guardianship-and-conservatorship-proceedings-in-minnesota>

⁵⁸ <https://www.arcflorida.org/wp-content/documents/GuardianshipBasics.pdf>

⁵⁹ המכונה בשמו המקצועי "ward".

⁶⁰ <https://www.isba.org/committees/governmentlawyers/newsletter/2004/03/ashortcourseonguardianshipappointment>

<http://www.ilga.gov/legislation/publicacts/fulltext.asp?Name=097-0614>

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

אינדיאנה היא אחת מן המדינות היחידות בארצות הברית בהן אין מערכת ציבורית מסודרת המספקת שירותי אפוטרופסות לבוגרים עבור אוכלוסיות שאין ידן משגת. בפועל, במקביל לעליה דרסטית בצורך בשירות זה, מנסה המדינה למצוא פתרונות חלופיים עבור הקשישים, הנכים והחולים הנזקקים באמצעות שילוב של שירותים ציבוריים ופרטיים אחרים.⁶¹

בשנת 2011 בוצע שינוי חקיקתי אשר החיל בתוך החוק המדינתי נהלים הנוגעים למינוי אפוטרופוס זמני. כך, נקבע כי מגיש הבקשה לאפוטרופסות זמנית חייב לספק **הודעה מוקדמת** ועותק של הבקשה לכל הנוגעים בדבר, אשר עשויים להיות מושפעים מהחלטתו של בית המשפט בעניין מינוי האפוטרופוס. באם אין הדבר מתאפשר, יש למסור הודעה כאמור כאשר בית המשפט עורך שימוע בנושא או כאשר הוא מוציא צו הממנה אפוטרופוס זמני, לפי המוקדם מבניהם. נוסף על כך, החוק משנה את **פרק הזמן בו יכול אפוטרופוס זמני להחזיק במינוי**, מתקופה שלא תעלה על 60 יום, לתקופה שלא תעלה על 90 יום.⁶²

טקסס- הגנות פרוצדורליות על חוסים

- מיקום השימוע (Texas SB 1196): לאחר חקיקת החוק הפדרלי העוסק בזכויות אנשים עם מוגבלויות בשנת 1990, כמה מן המדינות בארה"ב שינוי את הפרוצדורה הנדרשת בנוגע למיקום הדיון בעניינים של אנשים עם מוגבלויות- כך שכאשר אין ביכולתו של בעל הדין להגיע פיזית לבית המשפט, **"יגיע" בית המשפט אליו**, כך שהדיון יתקיים במקום נוח ונגיש לאותו הפרט. כך גם במסגרת תיקון חקיקה משנת 2012, מאפשרת מדינת טקסס לבתי המשפט לערוך את הדיונים בנושא האפוטרופסות בכל מיקום שנוח לאדם העתידי.⁶³

- שירותים חיצוניים וקרובי משפחה (Texas SB 220): התיקון לחוק, שבוצע גם הוא בשנת 2012 מבהיר ומחדש מספר פרטים בהליך: מציין שאנשים שמונה להם אפוטרופוס ואנשים פוטנציאליים מורשים לשכור את שירותיו של עורך דין כל עוד יש להם היכולת לתקשר בעצמם; מחייב את בתי המשפט להודיע לבני משפחה על זכותם לקבל הודעה על כל הפעולות הנוגעות לאפוטרופסות; מבהיר כי כאשר בוטל מינויו של אפוטרופוס, זכאים בני המשפחה להגיש בקשה לשמש אפוטרופוס של האדם; ומנחה את הגורמים המעורבים לייעל את הליכי האפוטרופסות שלהם.⁶⁴

נברסקה ואריזונה- גישור במסגרת מינוי אפוטרופוס

⁶¹ <http://www.in.gov/judiciary/iocs/files/ad-guard-2012-full-report.pdf>

⁶² <http://www.in.gov/legislative/bills/2011/HB/HB1055.1.html>

⁶³ <https://texashistory.unt.edu/ark:/67531/metaph311778>

⁶⁴ <http://www.nelson.senate.state.tx.us/pr11/p042011a.htm>

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

בתיקון לחוק המדינה שנעשה בשנת 2011,⁶⁵ מאפשרת מדינת נברסקה לבית המשפט להפנות את האפוטרופסות במחלוקת להליך גישור או צורה אחרת של פתרון סכסוכים חלופי. המקרה חייב לחזור לבית המשפט לא יותר מ 90 ימים מהרגע בו הוסכם כי יופנה לניסיון חיצוני. כמובן, שכל הסכם הנובע מהגישור חייב להיות רצוי על ידי הצדדים. גם אריזונה העבירה תיקון חקיקה דומה (SB 1499) במסגרתו בית המשפט רשאי לדרוש בורות או צורה אחרת של פתרון סכסוכים חלופי לאחר מינוי ראשוני של אפוטרופוס או נאמן.

קנדה

אונטריו :

תחום האפוטרופסות באונטריו מוסדר בחוק The Substitute Decisions Act 1992 שנכנס לתוקף באפריל 1995 ועוסק במינוי אפוטרופוס לתושבים בני 18 ומעלה.⁶⁶

ישנם שני סוגי אפוטרופוסים אותם ניתן למנות: אפוטרופוס לתחום הרכוש (Guardian for property) ואפוטרופוס לעניינים אישיים (Guardian for personal care).⁶⁷ העניינים האישיים כוללים בין השאר קבלת החלטות בנושאים כמו טיפול רפואי, תזונה, מקלט, ביגוד, היגיינה ובטיחות. ענייני הרכוש כוללים החלטות על הוצאות ותשלומים, ניהול נכסים ותשלום חובות ואין בסמכות זו של האפוטרופוס לעסוק בענייני ירושה וצוואות.⁶⁸ בעת ההחלטה על המינוי בתחום הרכוש, האפוטרופוס הציבורי ישתדל לשמוע את דעתו של האדם אם הדבר אפשרי במסגרת ההליך. בעת ההחלטה על מינוי במסגרת בית המשפט, החוק דורש ממגיש הבקשה למינוי ליידע את האדם על ההליך המתנהל ועל משמעותו, והוא רשאי להשתתף ולהשמיע את דעתו בהליך ובדיון או להיות מיוצג בהם על-ידי עורך דין.⁶⁹

על-פי החוק, אפשר למנות אפוטרופוס בתחום הרכוש בשתי דרכים: באמצעות האפוטרופוס הציבורי או באמצעות בית-המשפט.

דרך המינוי הראשונה, המכונה בחוק statutory guardianship נעשית על-ידי האפוטרופוס הציבורי, שהוא אגף במשרד היועץ המשפטי לממשלה של אונטריו. האפוטרופוס הציבורי מוסמך למנות אפוטרופוס לענייני רכוש בלבד. הבקשה למינוי תגיע מהרופא המטפל של האדם במקרה של אשפוז במוסד, או לאחר הגשת בקשה על ידי קרוביו של האדם אשר הבחינו בפגיעה בכשירותו,

⁶⁵ LB 157.

⁶⁶ <https://www.ontario.ca/laws/statute/92s30>

⁶⁷ Ministry of the Attorney General, Office of the Public Guardian and Trustee, A Guide To The Substitute Decisions Act. <https://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/english/family/pgt/pgtsda.pdf>

⁶⁸ שם, בעמ' 10-11.

⁶⁹ <https://www.attorneygeneral.jus.gov.on.ca/english/family/pgt/propguard.php>

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

ולאחר ביצוע של הערכה מקצועית (על ידי פסיכולוגים, עובדים סוציאליים, מרפאים בעיסוק, ורופאים מורשים). לרוב ימונה קרוב משפחה המבקש לשמש אפוטרופוס, ובאם אין אדם היכול או מוכן למלא תפקיד זה עבור מאושפז במוסדות לבריאות הנפש או עבור אדם בעל מוגבלות נפשית ימונה האפוטרופוס הציבורי בעצמו לאחראי לאותו האדם.⁷⁰

דרך המינוי השנייה, המכונה בחוק court-ordered guardianship היא פנייה לבית-המשפט בבקשה למנות אפוטרופוס. הערכאה השיפוטית המוסמכת למנות אפוטרופוס על-פי החוק היא **בית-המשפט הגבוה לצדק**.

בעוד אפוטרופוס לענייני רכוש ופיננסים יכול למנות גם האפוטרופוס הציבורי, **אפוטרופוס לטיפול אישי יכול למנות אך ורק בית-המשפט**.⁷¹ הליך המינוי הוא שגרתי ונשען על בדיקת מסוגלות בריאותית ונפשית שעובר החסוי בידי רופא ועובדת סוציאלית בהתאמה.⁷² המינוי יסתיים בעת שינוי במצב אי-הכשירות של האדם או בהחלטת בית משפט הנשענת על תפקודו הלקוי של האפוטרופוס.

פנייה לבית-משפט בבקשה כזאת נעשית כאשר מבקש הבקשה אינו קרוב משפחה של האדם. גם במקרה זה, אם אין קרוב משפחה או אדם אחר המוכן ומסוגל לשמש אפוטרופוס, בית-המשפט ממנה את האפוטרופוס הציבורי לאפוטרופוס, אולם מינוי זה מוגדר מוצא אחרון ועל-פי רוב הוא נעשה רק לאחר שחקירת האפוטרופוס והנאמן הציבורי העלתה כי האדם נתון להזנחה או נמצא בסיכון גבוה להזנחה ופגיעה או לניצול כלכלי. כתב המינוי ומשכו נקבע בהתאם למצבו של האדם וכולל את תחומי פעילותו של האפוטרופוס, ובהם דאגה לבריאותו, למגוריו, לביטחונו, לתזונתו, להיגיינה ולביגוד של האדם.⁷³

אלברטה:

מוסד האפוטרופסות לבגיר באלברטה **נוגע לתחום הרווחה האישית בלבד**, ואינו נוגע לעניינים ממוניים ורכשיים אשר מוסדרים במסגרת **מוסד הנאמנות**.⁷⁴ החוק המסדיר את התחום הוא **חוק הנאמנות והאפוטרופסות** משנת 2009 (The Adult Guardianship And Trusteeship Act), אשר הינו חוק מדינתי שעקרונותיו דומים לחקיקה האוסטרלית הפדרטיבית.⁷⁵

החוק קובע כי בקשה למינוי אפוטרופוס יכול להגיש בן משפחה או אדם אחר לבית המשפט

⁷⁰ [Office of the Public Guardian and Trustee, Providing Property Guardianship Services, 2011](#)

⁷¹ שם.

⁷² פרופ' איסי דורון, ד"ר מיטל סגל-רייך, אורי לור איך שומרים על השומרים? זווית מבט השוואתית על פיקוח על אפוטרופסות, 41 (חיפה: 2015).

⁷³ שם.

⁷⁴ <http://www.humanservices.alberta.ca/guardianship-trusteeship/guardianship-how-it-works.html>

⁷⁵ <http://www.qp.alberta.ca/documents/Acts/A04P2.pdf>

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

מחלקת המחקר

כ' טבת תשע"ט

23/12/2018

(Court of Queen's Bench) ויש להוכיח קשרי אמון בין המועמד לתפקיד האפוסטרופוס לבין האדם חסר הכשירות.⁷⁶

האפוסטרופוס חייב להיות בגיר מעל גיל 18, ותחומי החלטתו בנוגע לענייניו של האדם מוגבלים לתחומי החינוך, הבריאות, מקום המגורים והחלטות משפטיות בסיסיות והאחריות המסורה לו עשויה להיות חלקית או מלאה, תוך שמירת חלק מכשירותו המשפטית של האדם. במידה ואין בנמצא בן משפחה או קרוב אחר הראויים ומוכנים לקבל עליהם את המינוי, עשויה המדינה למנות **אפוסטרופוס ציבורי** לתפקיד, תוך שמירה על האינטרסים ורצונותיו של האדם.⁷⁷ אפשר למנות לנאמן בן משפחה או קרוב אחר של האדם המעוניין ומסוגל לקבל עליו תפקיד זה, ואם אין כזה בנמצא ניתן למנות את **משרד הנאמן הציבורי** שהוא חלק ממשרד המשפטים.⁷⁸

טרם החלטת בית המשפט בעניין המינוי על האדם העתידי לקבל הן **הערכה רפואית** הקובעת כי הפגיעה בכשירותו אינה זמנית, ולאחר מכן לבצע הליך של **הערכת כשירות** שתקבע את מידת יכולתו של האדם לקבל החלטות בעניינים אישיים או כלכליים. הליך ההערכה מתבצע על ידי מעריך מקצועי, שעשוי להיות רופא, פסיכיאטר, פסיכולוג או אחיות מוסמכות, אחיות פסיכיאטריות, עובדים סוציאליים או מרפאים בעיסוק, אשר הוכשרו לתפקיד ועומדים בדרישות מסוימות.⁷⁹ בית המשפט יכול להתחשב בדעותיו של האדם לגבי המינוי אך לא מתחייב לכך בחוק.

לאחרונה עוגן בחוק המדינה הסדר ביניים לפני אפוסטרופוסות (Co-decision-making) שבמסגרתו ממונה לאדם מעין שותף בקבלת החלטות כלומר אדם שיתמוך, יסייע וייעץ לאדם שכושרו לקבל החלטות לקוי בכדי שההחלטות יתקבלו במשותף עמו טרם ההליך הפורמלי של מינוי האפוסטרופוס בבית המשפט.⁸⁰

גרמניה

חוק האפוסטרופוסות הגרמני הוא חוק פדרלי, אשר מבוסס סטטוטורית בסעיף 1896 של הקוד האזרחי הגרמני (The Bürgerliches Gesetzbuch).⁸¹

⁷⁶ שם.

⁷⁷ משרד האפוסטרופוס הציבורי (Office of the Public Guardian) הוא אגף במשרד לסיוע לאזרחים ותיקים ולקהילה של אלברטה.

⁷⁸ [Government of Alberta, Justice and Attorney General, Public Trustee and Represented Adults.](http://www.humanservices.alberta.ca/guardianship-trusteeship/guardianship-how-it-works.html)

⁷⁹ <http://www.humanservices.alberta.ca/guardianship-trusteeship/guardianship-how-it-works.html>

⁸⁰ <http://www.humanservices.alberta.ca/guardianship-trusteeship/co-decision-making-how-it-works.html>

⁸¹ German Guardianship Law Information for English-speaking Migrants, 8.

<https://www.mj.niedersachsen.de/download/58853>

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

מינוי אפטרופוס יעשה רק במקרים בהם לאדם קיימת **מגבלה נפשית או פיזית** אשר בגינה אין הוא מסוגל עוד לנהל את ענייניו בעצמו, ולא קיימת הדרישה להכרזה על פסלות דין והאנשים ממשיכים להחזיק בכשרותם המשפטית גם לאחר המינוי. בעת מינוי אפטרופוס על ידי בית המשפט, הוא בוחן כי הדבר נדרש באופן וודאי ובהעדר פתרון אחר. תקופת הזמן למינוי מוגבלת במקסימום של 7 שנים (בבחינת מינוי זמני).

בעבור אדם אשר מאושפז במוסד רפואי, יוכל רופא להגיש בקשה למינוי אפטרופוס רק באישורו של האדם, אלא אם כן סבור הרופא כי האדם עשוי להיפגע ללא מינוי שכזה. על בית המשפט להתחשב בדעתו של האדם בנוגע למינוי המיועד לו ובכל התנגדות שיעלה בעניינו, אך עליו גם לשקול אל מול סירובו זה, האם כתוצאה ממצבו הנפשי או הפיזי לא נפגע כושר שיפוטו או הבנתו לגבי מצבו.⁸²

רק לבית המשפט לאפטרופסות (Betreuungsgericht) יש את היכולת למנות אפטרופוס לבגיר על פי חוק.⁸³ הבקשה למינוי עשויה להיות מוגשת על ידי האדם עצמו, או על ידי בני משפחתו או מכריו הקרובים.⁸⁴

טרם הליך המינוי דורש בית המשפט לקבל דו"ח רפואי של נוירולוג או פסיכיאטר המפרט אודות מצבו הרפואי של האדם, וכן רשאי לבקש במקביל תסקיר שימולא על ידי עובד סוציאלי ובו ידווח על הסביבה החברתית של האדם. לאחר מכן עשוי השופט לבקר את האדם בסביבתו המוכרת ויבקש לשמוע את דעתם בכל הנוגע להליך המינוי. השופט גם מראיין קרובי משפחה ואחרים הקשורים קשר הדוק לאדם כדי לברר את דעתם על אמצעי אפטרופסות אפשרי.⁸⁵

האפטרופוס עשוי להיות אחראי **לענייני הפרסונליים** של האדם (בריאות ורווחה אישית), אשר במסגרתם יבחר את סוג הטיפול הרפואי שיקבל האדם ויהיה אחראי על מתן הסכמה מדעת לכל הליך רפואי נדרש.⁸⁶ כמו כן, עשוי האפטרופוס להתמנות לאחראי על **ענייני הרכשיים והממוניים** של האדם, אשר ביניהם הדאגה לניהול התקציב השוטף, קבלת קצבאות מהמדינה, ניהול חשבונות הבנק ועוד.⁸⁷ עצם מינוי האפטרופוס אינו משליך על מידת כשירותו המשפטית של האדם.

⁸² http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_Germany.pdf

⁸³ section 1903, German Civ. C.; *Einwilligungsvorbehalt*

⁸⁴ <https://goo.gl/gEbm7>

⁸⁵ <http://www.alzheimer-europe.org/Policy-in-Practice2/Country-comparisons/2010-Legal-capacity-and-proxy-decision-making/Germany>

⁸⁶ ראו לעיל הי"ש 70, בעמ' 11-12.

⁸⁷ שם.

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

עם תום תקופה זו, לכל המאוחר, נבחן מחדש הצורך של האפוטרופוסות והחלטה האם יש לבטלו או להאריכו. כמו כן, על בית המשפט לקחת בחשבון את משאלותיו של האדם הנוגע בדבר. לאנשים להם קשר קרוב לאדם המיועד תינתן עדיפות למינוי, ובמידה ואין קרוב בנמצא ימנה בית המשפט אפוטרופוס מקצועי, בדרך כלל בעל מקצוע מתחומי המשפטים או העבודה הסוציאלית, תוך התייעצות עם הרשויות הממשלתיות הרלוונטיות, ובכל מקרה, על החלטת המינוי יכול האדם להגיש בקשת ערעור.⁸⁸ בית המשפט עשוי למנות גם תאגיד אפוטרופוסות או את האפוטרופוס הציבורי לתפקיד, בהינתן שלא הצליח להשלים את סוגי המינוי האחרים.

האפוטרופוס מייצג את ענייניו של האדם בבית המשפט ומחוצה לו, וכלל עליו לייצג באופן מיטבי ביותר את משאלותיו של האדם מלבד אלו אשר מסכנות את רכושו או בריאותו. הזכויות והחובות של האפוטרופוסים מתוארים בפירוט בחוק האפוטרופוסות (סעיף 1901 לקוד האזרחי הגרמני).⁸⁹ כל אפוטרופוס צריך לדווח מדי שנה על פעולותיו לבית המשפט לאפוטרופוסות, אשר נוסף על ביצוע הליך המינוי, אחראי על הפיקוח והניטור של פעולות האפוטרופוסים ועל שמירת זכויותיהם של האנשים. אולם בפועל, הפיקוח והניטור לרבות ביקורת על הדו"חות המוגשים על האפוטרופוסים לבית המשפט, מבוצעים לרוב על ידי פקידי ציבור שזהו תפקידם (Guardianship Officers). כמו כן, בתי המשפט בכל מחוז רשאים על פי שיקול דעתם למנות נציג אחר מטעמם אליו יאצילו את סמכות הפיקוח בתיקי האפוטרופוסות.⁹⁰

צ'כיה

סוגיית מינוי אפוטרופוס מצויה בקודקס האזרחי של החקיקה הצ'כית בסעיפים 38-65,⁹¹ אך עשויות להופיע התייחסויות נקודתיות גם בחוקים פרוצדורליים נוספים דוגמת חוק סדר הדין האזרחי וחוק סדר הדין המנהלי.⁹²

כל אדם בעל כשירות משפטית יכול להגיש בקשה למינוי אפוטרופוס לאדם אחר ובמידה והאדם מאושפז במוסד רפואי יכול גם המוסד להגיש הבקשה. טרם ההחלטה על המינוי, ידרוש בית המשפט עיון בתיק הרפואי של האדם ולעיתים יבקש את חוות דעתו של איש מקצוע מתחום

⁸⁸ http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_Germany.pdf

⁸⁹ פרופ' איסי דורון, ד"ר מיטל סגל-רייך, אורי לזר איך שומרים על השומרים? זווית מבט השוואתית על פיקוח על אפוטרופוסות, 43 (חיפה: 2015).

⁹⁰ שם.

⁹¹ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Civil-Code.pdf>

⁹² Anita Smith, Reply to questionnaire for the country reports – Czech Republic

http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_Czech_Republic.pdf

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

הרפואה, והאדם אשר עברו נדרש המינוי עשוי לעבור ראיון על ידי בית המשפט אף על פי שאין הליך זה מעוגן בחובה חוקית.⁹³

מינוי אפוטרופוס לבגיר עשוי להתבצע הן במקרים בהם כשירותו המשפטית של הבגיר **נשללה ממנו לחלוטין או במקרים בהם היא מוגבלת באופן חלקי**. ההחלטה על המינוי תתבצע בהליך בבית משפט אזרחי (Civil Court Trial).⁹⁴

בית המשפט **יגביל** את יכולתו המשפטית של הפרט הבגיר בשני מקרים: (1) במקרים של בעיות נפשיות או מוגבלות שכלית שאינן זמניות ובשל בעיות אלו, לאדם יש רק יכולת מוגבלת לבצע פעולות האמורות בחוק. (2) במקרים של צריכה מופרזת של אלכוהול, סמים או חומרים מזיקים, ובשל כך, המבוגר בעל יכולת מוגבלת בלבד לבצע פעולות האמורות בחוק.

כשירותו המשפטית של בגיר **תישלל** ממנו באופן מוחלט באם הבגיר סובל מהפרעה נפישת שאינה זמנית ובגינה האדם **אינו מסוגל כלל** לבצע פעולות האמורות בחוק.⁹⁵ באם אין אפשרות למנות בן זוג או קרוב משפחה אחר לתפקיד, עשוי בית המשפט למנות אפוטרופוס חיצוני אחר שעומד בתנאי החוק או למנות נציג של הרשות המקומית בה מתגורר האדם. אורכו של המינוי אינו קבוע בחוק ונתון לשיקול דעתו של בית המשפט.

החלטת בית המשפט תציין את היקף ההגבלה ומתוכו את היקף אחריות האפוטרופוס, אשר עשוי להשתנות במקרה של שינוי במצבו הנפשי של האדם.⁹⁶

בשנת 2012 אושרה חקיקה אזרחית חדשה במדינה. במסגרתה אומצו הנחיות בנוגע לייפוי כוח מתמשך המגדירות את אפשרותו של אדם אשר צפה את אי כשירותו מראש, להביע את רצונו בנוגע לניהול ענייניו ולבחור את מי שהיה מעוניין שיהפוך לאפוטרופוס בגופו או בנכסיו.⁹⁷

בנוסף, התווספה לחוק האפשרות למנות קרוב משפחה כמייצג חוקי בעניינים משפטיים יומיומיים. כך, במידה ובגיר סובל ממגבלה שאינה מאפשרת לו לבצע פעולות חוקיות כראוי, אך כשירותו המשפטית לא נפגמה ואין בנמצא ייפוי כוח מתמשך מטעמו, יוכלו קרובי משפחתו להפוך לאפוטרופוסים **בהליך חוקי מקוצר ולייצג את רצונותיו באופן פומבי**. הייצוג מתייחס לניהול ענייני

⁹³ <http://www.alzheimer-europe.org/Policy-in-Practice2/Country-comparisons/2010-Legal-capacity-and-proxy-decision-making/Czech-Republic>

⁹⁴ <https://goo.gl/Zst1v5>

⁹⁵ Juríčková, Lubica, Kateřina Ivanová, and Pavel Kliment. "Adult guardianship system in the Czech Republic in comparison with selected European Union Countries." *Sociológia* 43.3 (2011): 266-285.

⁹⁶ ראו לעיל ה"ש 89.

⁹⁷ http://mdac.info/sites/mdac.info/files/legal_capacity_in_europe.pdf

רחוב צ'לאח א-דין 29, ת.ד. 49029 ירושלים 91490. טל: 02-6466361

InbalGa@justice.gov.il

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

דיומא הכולל ניהול הכספים וההחלטות האישיות הבסיסיות, ואינו מאפשר לנציג לתת ייפוי כוח להליכים רפואיים פולשניים או בעלי השפעה ארוכת טווח.⁹⁸

הולנד

החלק העיקרי של החקיקה ההולנדית הנוגעת למוסד האפוטרופסות מצויה תחת **הקודקס האזרחי** (The Burgerlijk Wetboek) שנכנס לתוקפו בספטמבר 1982.⁹⁹ הבקשה למינוי עשויה להיות מוגשת על ידי האדם עצמו, על ידי בן זוגו או על ידי קרוב משפחה אחר וכן על ידי המוסד הרפואי בו מאושפז האדם. במקרים נדירים הבקשה יכולה להיות מוגשת גם על ידי התובע הכללי של המדינה.¹⁰⁰ אם האדם נשוי או שיש לו בן זוג אחר לחיים, בן זוג זה ימונה כאופציה מועדפת, אלא אם כן קיימת התנגדות מובהקת מצידו של האדם. לחלופין, אחד מהוריו, ילדיו, אחיו או אחיותיו ימונה כאפוטרופוס.

פרק 20 לחוק מכיל את התקנות הנוגעות לאפוטרופסות על גוף (בריאות ורווחה) בלבד. תקנות אלו נכנסו לתוקפן בשנת 1995 והן עוסקות באופן מפורט בדאגה לאינטרסים הנוגעים לטיפול, סיעוד, ותמיכה בבגיר שאינו יכול לדאוג להם בעצמו.¹⁰¹ בית המשפט **האמון על מינוי האפוטרופוס** הוא בית משפט אזרחי המצוי בנפות השונות (Subdistrict Court), כאשר בכל מחוז מצויים מספר בתי משפט שיכולים להורות על המינוי.¹⁰²

פרק 19 לחוק מסדיר את מוסד הנאמנות וכן את הליך האפוטרופסות לרכוש (protective trust) ועוסק רק באינטרסים החומריים של הבגיר העתיד להיות אדם. הרקע למינוי זה דורש שהבגיר, בשל מצבו הגופני או הנפשי אינו מסוגל לטפל באינטרסים החומריים שלו בצורה ראויה. עד להשלמת הליך המינוי, ימנה בית המשפט אדמיניסטרטור זמני שיהיה אחראי לניהול העניינים הכלכליים ויעביר את האחריות לאפוטרופוס הקבוע בעת שימונה. בממוצע, פוסק בית המשפט על אחד משני סוגי מינוי אלו כ-25,000 פעמים בשנה, אך המגמה מורה על צמיחה משמעותית במספר התיקים הנפתחים והנידונים בפני בית המשפט, כך שהעומס העתידי על המערכת צפוי להיות תחת סוגי המינויים הללו.¹⁰³

⁹⁸ שם.

⁹⁹ Title 1.16 Guardianship of adults; <http://www.dutchcivillaw.com/civilcodegeneral.htm>

¹⁰⁰ <http://www.alzheimer-europe.org/Policy-in-Practice2/Country-comparisons/2010-Legal-capacity-and-proxy-decision-making/Netherlands>

¹⁰¹ Kees Blankman, Guardianship legislation in the Netherlands, http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_Netherlands.pdf

¹⁰² Article 1:378 Grounds for ordering an adult guardianship

¹⁰³ Kees Blankman, Guardianship legislation in the Netherlands, http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_Netherlands.pdf

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

פרק 16 לחוק עוסק באפוטרופסות מלאה: בית המשפט יכול להורות על צעד זה באם הבגיר בשל מצבו הנפשי או הגופני או בשל התמכרות לאלכוהול או לסמים אינו מסוגל לטפל באינטרסים שלו בצורה נכונה, ואין בנמצא פתרון 'פולשני' פחות ויעיל באותה המידה. בממוצע, פוסק בית המשפט על מינוי שכזה כ-2000 פעמים בשנה.¹⁰⁴ לעיתים קרובות, פוסק בית המשפט על שילוב של שני סוגי האפוטרופסות- זו של הגוף וזו של הרכוש, לעיתים תחת אחריותו של אותו האפוטרופוס ולעיתים תחת אחריותם של שני אפוטרופוסים שונים. עבור קבלת החלטות מרחיקות לכת הנוגעות לאדם תחת אפוטרופסות מלאה, באם האדם נעדר כשירות משפטית, נדרש האפוטרופוס לקבל את אישורו של בית המשפט לביצוע פעולה זו.¹⁰⁵

באם אין בנמצא קרוב משפחה שיכול לבצע את התפקיד, ימנה בית המשפט אפוטרופוס חיצוני 'מתנדב' או תאגיד אפוטרופסות.¹⁰⁶

במרבית המקרים טרם ההחלטה בבית המשפט, ידרוש השופט לקבל לידי הערכה רפואית למרות שהדבר אינו מתחייב על פי לשון החוק. כמו כן, על פי רוב יעדיף השופט לשמוע את האדם שהמינוי נוגע לעניינו אך גם הליך זה אינו מעוגן בחקיקה.¹⁰⁷ אין מסגרת זמן מוגדרת למינוי וזו עשויה להשתנות בהתאם להחלטת השופט בהליך.

מאפיין מיוחד של מוסד האפוטרופסות ההולנדי, הוא החשיבות היתרה המוענקת לתפקידים של **בני המשפחה ובני הזוג של המושגחים**. למרות שאין בנמצא נתונים מדויקים שנאספו מן השטח,¹⁰⁸ ניתן להעריך כי בין 60-70% מכלל הבקשות לאפוטרופסות המוגשות לבית המשפט מוגשות על ידי בני משפחה או בני זוג, וכן אחוזים דומים מתמנים לבסוף לאפוטרופוסים בעצמם. על פי הוראות החוק חייב השופט להתחשב ברצונו של הבגיר והעדפתו לגבי מינוי האפוטרופוס המיועד לו, ובמקרה שהשופט בוחר שלא לפעול בהתאם לרצונו- תידרש הצדקה בכתב.¹⁰⁹

ניו זילנד

חקיקת ניו זילנד העוסקת בנושא האפוטרופסות על בגיר היא חוק ההגנה על זכויות הפרט והרכוש משנת 1988 (Protection of Personal and Property Rights Act - PPPRA). מעבר לכך, לבית המשפט העליון הניו-זילנדי יש סמכות שיפוטית מובנית לקבל החלטות בעניינים של אנשים עם

¹⁰⁴ שם.

¹⁰⁵ שם.

¹⁰⁶ ראו לעיל ה"ש 98.

¹⁰⁷ שם.

¹⁰⁸ סעיף 31 לאמנה בדבר זכויות אנשים עם מוגבלויות, מחייב את המדינות שהנן צד לאמנה לאסוף מידע מתאים, לרבות נתונים סטטיסטיים ונתוני מחקר שיעזור בקידום מטרות האמנה. ואולם, עד למועד זה, למרות שהולנד חתמה על האמנה היא טרם אישרה אותה, וכן לא אספה את הנתונים כנדרש באמנה.

¹⁰⁹ ראו Blankman, לעיל ה"ש 101 בעמ' 2.

מדינת ישראל משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

מוגבלות לפי חוק המעניק לבית המשפט סמכות שיורית לדון בעניינים של בעלי מוגבלויות, אך סמכויות אלו ננקטות לעתים נדירות מאוד.¹¹⁰ הגוף האחראי על מינוי אפוטרופסות הוא **בית המשפט לענייני משפחה**, הכפוף לשני שיקולים עיקריים בעת המינוי:¹¹¹

- (א) ביחס לרמת אי כשירותו של האדם העתידי, לבחור ככל האפשר בדרך ההשגחה המגבילה פחות.
- (ב) לאפשר או לעודד את השימוש של האדם באספקטים של הכשירות אשר נקבע כי נותרו בידיו.

כאשר מוגשת בקשת מינוי לאפוטרופסות בעניינו של מי שנחשד שנפגמה כשירותו המשפטית, עשוי בית המשפט לפנות לעזרתו של מומחה מהתחום הרפואי, הפסיכיאטרי או הפסיכולוגי, והדו"ח שיגיש אודות מצבו של האדם המיועד יהווה אבן בסיס להחלטתו של בית המשפט. בשלב מאוחר יותר עשוי להיות אותו המומחה מזומן למתן עדות בעניין ההחלטה בבית המשפט. יש לציין כי אין שלב נפרד בהליך המשפטי עבור הקביעה כי האדם נעדר כשירות משפטית- אלא ההחלטה על מינוי האפוטרופוס שלובה ומותנית **בקביעה באותו המעמד**, לפיה האדם איבד את כשירותו.¹¹²

האפוטרופוס הממונה עשוי להיות אחראי לענייני רווחה או לענייני רכוש, והוא חייב להיות בגיר מעל גיל 20 ולהוכיח בעת מינויו כי הוא מסוגל לנהל באופן מיטבי את ענייניו של האדם. מינוי אפוטרופוס לענייני רווחה יתבצע כאשר האדם חסר כשירות באופן שמונע ממנו לקבל החלטות המתייחסות להיבטים של ניהול חייו האישיים, גם אם קיימת לו היכולת לקבל החלטות בעניינים אחרים ויתבצע רק כאשר אין אמצעי מגביל פחות. מינוי אפוטרופוס לענייני רכוש יתבצע כאשר האדם חסר כשירות באופן חלקי או מלא לנהל את ענייניו הרכושיים.¹¹³

מגיש הבקשה עשוי להיות האדם עצמו באם הוא כשיר לכך, קרוב משפחתו של האדם או עורך דינו או רופא מקצועי. הללו עשויים להתמנות לאפוטרופסים, אך ניתן למנות גם תאגיד אפוטרופסות או כל אדם אחר אשר בית המשפט קובע כי הוא כשיר למשימה.¹¹⁴ בעת המינוי, יקבע בית המשפט תאריך שבו חייב להיבחן מחדש המינוי, במסגרת תקופת זמן של 3 שנים מיום המינוי. באם

¹¹⁰ http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_New_Zealand.pdf

¹¹¹ סעיף 8 לחוק PPPRA

¹¹² Bill Atkin, Reply to questionnaire for the country reports – New Zealand, 3-4.

http://www.international-guardianship.com/pdf/GBC/GBC_New_Zealand.pdf

¹¹³ סעיפים 18 ו-38 לחוק מגידים את האחריות לעניינים האישיים והממוניים בהתאמה.

¹¹⁴ <https://www.justice.govt.nz/family/powers-to-make-decisions/welfare-guardians/apply-for-a-welfare-guardian>

מדינת ישראל
משרד המשפטים

אגף תכנון, מדיניות ואסטרטגיה

כ' טבת תשע"ט

מחלקת המחקר

23/12/2018

האפוטרופוס הממונה לא יגיש בקשה לדיון מחודש, יפוג תוקף מינויו החוקי, וכך גם במקרה שבו בוצעה הבחינה מחדש ונמצא כי האפוטרופוס אינו מבצע את תפקידו כהלכה.¹¹⁵

על פי החוק, האדם אשר הבקשה למינוי מוגשת בעניינו חייב להיות נוכח בבית המשפט בעת הדיון והחלטה על המינוי, אלא אם מגבלותיו הפיזיות או הנפשיות אינן מאפשרות זאת או שהנוכחות עשויה לגרום לו נזק נוסף.¹¹⁶

כל ההליכים המתבצעים בבית המשפט וההחלטות המתקבלות בענייני המינויים מדווחים באופן רשמי במאגר אינטרנטי וכן בדוחות סיכום פעילות של בית המשפט או של ארגונים שונים, אך באופן אנונימי.¹¹⁷

¹¹⁵ שם.

¹¹⁶ בהתאם להוראות סעיף 74 לחוק.

¹¹⁷ ראו Atkin, לעיל ה"ש 110, בעמ' 8.